

Turid Borgen, førsteamanuensis
 Institutt for medier, kultur og samfunn, Universitetet i Stavanger
 E-post: turid.borgen@uis.no

Fra forskerpult til praktisk politikk

Brian O'Neill, Elisabeth Staksrud og Sharon McLaughlin (red.)
Towards a Better Internet for Children? Policy Pillars, Players and Paradoxes
 Nordicom, 2013

Denne boka springer ut av det europeiske forsknings samarbeidet EU Kids Online Network, som har arbeidet for å forske fram et kunnskapsgrunnlag for politikk som skal sikre barn og unge som Internett-brukere. Den tette forbindelsen mellom kartlegging og politikktutforming er både en styrke og en utfordring for nettverket – og boka. Mens kartleggingen først og fremst tar barnas perspektiv, ved å spørre dem hva de opplever som problematisk ved sine liv på Internett, krever forpliktelsen overfor EUs politiske mål at disse funnene blir fortolket og omsatt til gjennomførbart politisk håndverk. Boka synliggjør en mengde dilemmaer i møtet mellom nettets anarkistiske tendenser, der alle skal kunne ytre seg, og juristenes forståelse av kontroll, regulering og konsekvenser.

Boka har 16 kapitler skrevet av 27 bidragsytere fra 15 av de 33 landene som deltar i EU Kids Online Network. Den henter altså inn erfaringer fra ulike kulturer innenfor Europa. Også faglig favner den vidt, med samfunnsvitere, medieforskere, teknologer og jurister på laget. De fleste av bidragene har flere forfattere som ofte utfyller hverandre. Boka er delt inn i tre hoveddeler: Den første, *Policy Pillars*, drøfter ulike politiske virkemidler som kan tas i bruk for å sikre barn et bedre liv online, fra tekniske filtreringsløsninger og lovgivning, til bevisstgjøring av innholdsleverandører og brukere. Den andre delen har fått tittelen *Policy Players*, og tar for seg hvilken rolle aktørene på feltet spiller: lovgiverne, industrien, frivillige organisasjoner, skole, foreldre og de unge selv. Siste del av boka har fått overskriften *Policy Paradoxes*, og løfter fram noen motsetningsfylte spørsmål i et felt der man skal ivareta både rettigheter og friheter og behov for beskyttelse. Disse perspektivene løfter boka fra en slags pragmatisk håndbok for politikere til en reflektert analyse av verdier som ikke alltid lar seg forene. De tre redaktørene har hatt et godt grep om redigeringen med sin inndeling i de tre hoveddelene. Med en så stor og variert gruppe forfattere blir det noen kapitler som er mest deskriptive, og de kan i noen tilfeller også bli litt gjentakende. Det er gjerne de kapitlene som er tett knyttet opp til EU-systemet som ramme for politikktutforming.

Så snart medieforskningen dreier seg om barn, dreier den seg også om verdier, og den har lett for å bli normativ (som også Svein Brurås påpekte i sin omtale av Elisabeth Staksruds bok om nettmobbing i NMT 2/2014). Slik sett kan en slik artikkelsamling invitere til noen refleksjoner om hvordan vi ser på barnet – og i neste omgang om menneskesyn og samfunnsyn. I alle drøftingene om hva som kan

reguleres og hvem som kan ta ansvar, kunne verdiperspektivet blitt mer eksplisitt kommentert. Vi kan lese at hva som anses som skadelig eller upassende er kulturrelt betinget, men indirekte er vel dette også et uttrykk for ulike verdigrunnlag. Den tydeligste verdiforankringen i boka er uttrykt gjennom konvensjonen om barns rettigheter. Men i diskusjonen om hva som kan og bør reguleres og hvor ansvaret bør ligge, kommer også andre verdier og maktrelasjoner i spill.

Forskning om barn og medier har ofte fått karakter av 'bekymringsforskning,' eller sagt med Sonia Livingstones ord: «only problems attract attention and funding». I denne boka får vi tross alt et langt mer nyansert bilde, særlig i kapitlene i bokas siste del. Leen d'Haenens og Liza Tsaliki drøfter vår forståelse av barnet som en sosial konstruksjon, og setter opp en velkjent motsetning i forskningen på barn og medier, mellom det sårbare barnet som trenger beskyttelse og barnet som aktivt og «media-wise». De peker også på faren for å forveksle hva som kan skade eller såre barnet med hva som anses som god smak og anstendig i kulturen. Konklusjonen blir at dette feltet trenger forskning som trekker inn de mange faktorene som har innvirkning på om barn blir utsatt for risiko. På den ene siden spørsmålene om når og hvordan risiko kan føre til skade, og på den andre siden om hvordan man kan ta vare på barnets rettigheter til relevant innhold og muligheter til å ytre seg på nettet.

Som empirisk bakteppe for boka ligger spørreundersøkelsene som er gjennomført i regi av EU Kids Online. Det dreier seg om en unik database som gir anledning til å se likheter og forskjeller mellom grupper og mellom ulike europeiske land både når det gjelder tilgang til og bruk av nettet, og hvordan barn og foreldre responderer på det de opplever der. Derfor er det litt synd at dette materialet ikke presenteres mer systematisk i boka, med metodiske refleksjoner. Det er grundig dokumentert i tidligere rapporter og bøker, men i denne boka ligger det bare der som en kunnskapskilde man henter opp noen fakta fra når det passer.

For i denne boka ligger fokuset på de voksnes og samfunnets ansvar. Innledningsvis presenteres et historisk tilbakeblikk på et par tiårs erfaringer med barn og Internett, og på ulike tiltak man har prøvd for å beskytte barna mot potensielt skadelige erfaringer. Her posisjoneres denne boka som et slags veiskille, der det er på tide å se tilbake og evaluere det som er gjort, og så se framover for å forme en ny politikk. Noen av erfaringene som oppsummeres, er at man har satset sterkt på industriens selvregulering, man har trukket inn flere aktører rundt barna og forsøkt å ansvarliggjøre foreldre og utdanningssystemet, og ikke minst framhevet barna selv om aktive deltakere. Videre har satsingen på forskning gitt et bedre kunnskapsgrunnlag for å se hva som kan føre til risiko, og hvem som er mest utsatt. Men erfaringen viser også at det er en utfordring å formidle denne kunnskapen på en nyansert måte: Sonia Livingstone framhever i sitt kapittel at målet er «evidence-based policymaking rather than what has been cynically termed 'policy-based evidence making'».

Til tross for at boka i mange kapitler viser et høyt refleksjonsnivå, skriver den seg trygt inn i en lang tradisjon i forskningen på barn og medier der bekymringen

for barnet overskygger bevisstheten om barnets behov og rettigheter (som riktig nok også finnes målbåret i boka). Det er fristende å gjøre tankeeksperimentet: Hvis boka hadde handlet om voksne brukere av Internett, hva ville da vært anderledes? Diskursen om rettigheter og risiko og samfunnets bestrebelser på å regulere feltet kunne fortsatt være aktuelt, men vi ville kanskje lest mer dyptpløyende analyser av innhold og samhandlingsformer på Internett, om hvilke funksjoner det har for brukerne, både som privatpersoner og borgere.

Av mer allmenn interesse for medieforskere er Sonia Livingstones tidligere nevnte kapittel om «'Knowledge Enhancement'. The Risks and Opportunities of Evidence-based Policy». Her reflekterer hun over medieforskningens rolle i et samfunnsperspektiv på en måte som kan ha overføringsverdi til andre forskningsområder. Etter et par tiår med en ledende posisjon i europeisk forskning om barn og digitale medier, er det forfriskende å se hvordan hun reflekterer både prinsipielt og praksisnært. Hun stiller spørsmål ved hva slags kunnskap forskerne kan bidra med, og hvordan denne kunnskapen må møte praktisk innsikt, f.eks. fra lovgiverne på feltet. Ikke minst er det interessant å se hvordan hun har opplevd at forskningen blir formidlet og kan bli brukt i politiske debatter. Vi har vel alle opplevd hvordan «forskningen sier...» kan bli brukt som argument på begge sider i opphete interessekonflikter. Livingstone gir konkrete eksempler på feiloppfatninger og misbruk, f.eks. når forskere formidler kompleks statistikk via medieoppslag. Et funn som viste at 12 % av Internettbrukerne i aldersgruppa 9-16 år hadde sett sexrelaterte bilder på nettet, og en tredel av dem ble oppskaket av opplevelsen, kom ut som «one in three kids upset by online porn.» I artikkelen gjennomgår Livingstone konkrete eksempler på hva forskerne har funnet og hvordan dette har blitt brukt i praktisk politikk. Slik får hun tydelig fram at forskerens ansvar ikke er slutt når funnene er oppsummert og rapportert. I et slikt politisk landskap som EU Kids Online Network har beveget seg i, må forskeren også ta et ansvar for å følge sine resultater helt inn i regelskrivernes kammer, og passe på at nyansene overlever.

Elise Seip Tønnessen, professor
Institutt for nordisk og mediefag, Universitetet i Agder
E-post: elise.s.tonnessen@uia.no